

LAUKAAN KUNNAN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2026-2029

Sisällys

1. Johdanto	2
2. Lakisääteiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnassa	3
2.1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Laukaan kunnan eri toimialoilla ja palvelualueilla .	4
2.2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö ja kumppanuudet	9
2.3. Hyvinvointityön rakenteet kunnassa	11
3. Kunnan strategiatyö ohjaa hyvinvointisuunnitelmaa.....	11
3.1. Hyvinvointityön teema vuosille 2026-2029.....	13
4. Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet	13
4.1. Kaikille mahdollisuus osallisuuteen	14
4.2. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut	15
4.3. Terveelliset ja turvalliset arkiympäristöt.....	15
5. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet	16
5.1. Kaikille mahdollisuus osallisuuteen: tavoitteet ja toimenpiteet	17
5.2. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut: tavoitteet ja toimenpiteet.....	20
5.3. Terveelliset ja turvalliset arkiympäristöt: tavoitteet ja toimenpiteet	23
6. Mittarit ja seuranta.....	24
7. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat	25

Laukaan kunnan hyvinvointisuunnitelma 2026–2029

1. Johdanto

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat lakisääteisiä kuntajohtamisen työvälineitä, jotka toimivat kunnan strategiatyön, toiminnan ja talouden suunnittelun sekä poliittisen päätöksenteon yhtenä perustana ja toimeenpano-ohjelmana.

Hyvinvointisuunnitelma ohjaa kunnan eri palvelualueiden toimenpiteitä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Suunnitelma kokoaa yhteen kunnan lakisääteiset tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä (HYTE), keskeiset painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet sekä seurannan ja arvioinnin keinot. Suunnitelmassa myös kuvataan hyvinvointityön kytkeytyminen kunnan muuhun strategiseen työskentelyyn sekä keskeisimpiä yhteistyökumppanuuksia. Lisäksi hyvinvointisuunnitelma sisältää asukkaiden hyvinvointia tukevat erillisohjelmat ja suunnitelmat.

Laukaan kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026-2029 perustuu [Laukaan kunnan laajaan hyvinvointikertomukseen valtuustokaudelta 2021-2025](#), joka hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 23.5.2025. Tämä kunnan monialaisen hyvinvointityöryhmän kokoama kertomus kuvaa Laukaan hyvinvoinnin tilaa ja antaa suuntaa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueille ja tavoitteille kuluvalla valtuustokaudella.

Hyvinvointisuunnitelman perustana toimivat myös

- [Laukaan kuntastrategia 2025 - 2030](#) (hyväksytty valtuustossa 10.11.2025)
- [kunnanjohtajan talousarvioesitys vuodelle 2026](#)
- [kunnan talouden tasapainottamisohjelma 2.0. \(koko talousarviokirja\)](#).

Strategista ohjausta kunnan hyvinvointisuunnitelmalle antaa myös Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa tehtävä HYTE-yhdyspintatyö, alueellinen hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvoinnin tilaa kokoava kuntakortti, joka on liitetty myös kunnan laajaan hyvinvointikertomukseen. Osaltaan ohjaavana suunnitelmana on myös [Keski-Suomen strategia vuoteen 2050](#) (vuoden 2025 aikana päivitys vuosille 2026-2050), jonka yhtenä kärkenä on Hyvä vointi.

2. Lakisääteiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnassa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien ja hyvinvointialueiden perustehtävää, ja siitä säädetään kuntalaissa, laissa hyvinvointialueesta, laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä lukuisissa erillislaeissa. Kunnan hyvinvointityön kannalta keskeiset lait ovat:

- **Kuntalaki (§1, §37):** Kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä.
- **Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, §6–7):** Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) työssä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä tukevaa sekä edistävää toimintaa, jota tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla sekä tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa. Myös asukkailla itsellään on tärkeä rooli kunnan tarjoamien hyvinvoinnin edellytysten hyödyntämisessä.

Kuva. Laaja-alainen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyö kunnassa (Kuntaliitto)

2.1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Laukaan kunnan eri toimialoilla ja palvelualueilla

Laukaan kunnan eri toimialat tukevat hyvinvointia monipuolisesti varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta työllisyyteen, kulttuuriin, asumiseen ja ympäristöön. Eri toimialojen ja palvelualueiden merkitys hyvinvointityölle tulee esille palvelukuvauksissa:

Konsernipalvelut

Kunnan konsernipalvelut tukevat koko kunnan toimintaa hallinnon, talouden, henkilöstön ja tietohallinnon kautta mahdollistamalla sujuvan palvelutuotannon ja strategisen johtamisen. **Yhteisiin palveluihin** kuuluvat hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, talouspalvelut ja tietohallinto. Ne tuottavat kuntakonsernin johtamisen ja palvelutuotannon kannalta oleellisia hallinnollisia ja muita tukipalveluja, huolehtii kunnan edunvalvonnan ja päätöksenteon edellytyksistä.

Kasvun ja elinvoiman kehittämisen kannalta olennaisia palveluita on koottu yhteen **elinkeinopalveluiden** alaisuuteen. Näihin lukeutuvat **maaseutupalvelut**, maankäyttö, työllisyyspalvelut ja yrityspalvelut. **Maankäyttö** vastaa maankäyttöpolitiikasta, yhdyskuntatekniikan suunnittelusta, kartoitus- ja paikkatietopalveluista, maa- ja vesialueiden hallinnasta (pl. asemakaavojen yleiset alueet) sekä metsien hoidosta. Maankäytön suunnittelun tavoitteena on tuottaa monipuolinen tonttivaranto asumiseen ja elinkeinotoimintaan, huomioiden viihtyisälle ja hyvälle asuinympäristölle asetetut tavoitteet sekä elinkeinoelämän vaatimukset. Hyvinvointityön näkökulmasta oleellista on esimerkiksi uusi asunto- ja maapoliittinen ohjelma, joka on tarkoitus tehdä vuoden 2026 aikana.

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2025 alkaen TE-toimistoilta kuntien vastuulle. Samalla uudistui kotoutumislaki ja kunnille siirtyi kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä.

Laukaan kunnan omat **työllisyyspalvelut** täydentävät pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen lakisääteisiä palveluja ja vahvistavat paikallisia toimia työllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi. Palvelujen painopisteenä on asiakaslähtöisten ja vaikuttavien palveluketjujen vahvistaminen yhteistyön avulla. Tavoitteena on tukea työttömien työnhakijoiden työllistymistä avoimille työmarkkinoille, ehkäistä syrjäytymistä, parantaa heidän hyvinvointiaan, sekä edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja osallisuutta yhteiskuntaan. Työllisyyspalvelut järjestävät työttömille yksilö- ja ryhmävalmennusta, työpajatoimintaa sekä Ohjaamo-palvelua alle 30-vuotiaille.

Kotoutumispalvelut

Laukaan kunta tarjoaa lakisääteisiä kotoutumispalveluja tiiviissä yhteistyössä mm. Keski-Suomen hyvinvointialueen, pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen ja alueen kolmannen sektorin toimijoiden, Laukaan evankelisluterilaisen seurakunnan sekä kunnan muiden hallintokuntien kanssa.

Kotoutumispalvelujen asiakkaita ovat:

- kuntapaikan saaneet turvapaikanhakijat
- kuntapaikalle tulevat tilapäisen suojelun piiriin kuuluvat henkilöt
- muualta Suomesta kotoutumisaikana muuttaneet sekä
- kiintiöpakolaiset.

Kotoutumisen tuki Laukaassa:

1. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi

Palvelutarpeen arviointi tehdään joko kunnan tai työllisyysalueen toimesta. Keski-Suomen hyvinvointialue voi osallistua arviointiin tarvittaessa.

2. Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yksilöllisesti maahanmuuttajan kanssa, ja se voi olla monialainen. Vastuu on kunnalla tai työllisyysalueella.

3. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio

Kunta järjestää yhteiskuntaorientaatiota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Suurimpana kohderyhmänä ovat ukrainalaiset ja kielenä pääasiassa venäjän/ukrainan kieli, mutta Laukaassa asiakkaina on myös monien muiden kansallisuuksien ja kielten edustajia.

4. Kotoutumiskoulutus

Työnhakijoille kotoutumiskoulutuksen järjestää työllisyysalue, muille kunta. Tarpeen mukaisesti virallista koulutusta hankitaan palveluntuottajilta tai koulutuspaikkoja voidaan ostaa työllisyysalueen hankkimista resursseista.

5. Muu koulutus ja palvelut

Kunta tarjoaa luku- ja kirjoitustaidon opetusta, yrittäjyyden sparrausta, työpajatoimintaa ja valmennuksia eri kohderyhmille.

6. Ohjaus ja neuvonta

Tieto-, ohjaus- ja neuvontapalvelut kaikissa arjen asioissa ilman ajanvarausta ovat avoinna kerran viikossa.

7. Muut palvelut kotoutumisen edistämiseksi

Kunta tukee kotoutumispalvelujen asiakkaiden hyvinvointia tarjoamalla tulkkauspalveluita, ruoka-apua (Väentupa ry.), tiloja humanitaarisen avun keskuksen toiminnalle ja tekemällä monimuotoista yhteistyötä seurakunnan, erityisesti diakoniatyön, kanssa.

Elinkeinopalvelut edistävät työllisyyttä ja elinvoimaa mm. yritysalueiden kehittämisen ja hankkeiden kautta. **Yrityspalvelut** kasvattavat alueen elinvoimaa auttamalla yrityksiä ja yhteisöjä sijoittumaan Laukaaseen, sekä rakentavat verkostoja ja parantavat yritysten yhteisöllisyyttä. Laukaan kunnan yrityspalvelut tarjoavat tukea yrittäjyyteen ja eri toimialojen kehittämiseen yhteistyössä muiden seudullisten toimijoiden sekä kunnan yksiköiden kanssa.

Sivistyspalvelut

Sivistyspalvelut edustavat hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kunnan suurinta toimialaa. **Sivistyksen hallintopalveluissa** johdetaan sivistyspalveluiden kokonaisuutta. Hallintoon sijoittuu myös kunnan hyvinvointikoordinaattorin tehtävä vastuualueenaan koko kunnan tason hyvinvointityön sekä hyvinvointialueen kanssa tehtävän hyte-yhdyspintayhteistyön koordinointi.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitokodissa tai perhepäivähoidossa sekä kunnallisesti että yksityisesti. Myös **esiopetusta** järjestetään varhaiskasvatuksen toimintana kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa. Varhaiskasvatuksen perustehtävää on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia yhteistyössä lasten vanhempien tai muiden huoltajien kanssa. Kaikessa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toiminnassa on lähtökohtana lapsen edun ensisijaisuus. Varhaiskasvatuksessa tähdätään laadukkuuteen ja saavutettavuuteen. Lasten hyvinvointia turvataan henkilöstömitoituksin ja palveluverkkoa kehitetään joustavasti.

Peruskoulut antavat opetussuunnitelman mukaista **esi- ja perusopetusta**, luovat yhdessä kotien kanssa vankan perustan lasten ja nuorten kehittymiselle yksilöiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antavat heille hyvät perusvalmiudet jatko-opinnoille. Yhdessä vanhempien tai muiden huoltajien kanssa edistetään ja kehitetään oppilaiden oppimista ja hyvinvointia. Oppilaiden yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia osaltaan on tukemassa käynnissä oleva oppimisen tuen uudistus.

Lukion perustehtävää on tarjota opiskelijoille yleissivistävä koulutus, antaa valmiudet jatko-opintoihin ja tukea heidän kasvamistaan tasapainoisiksi, sivistyneiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Lukio panostaa oppimisen tukeen ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Samoin lukiossa pyritään vahvistamaan lukiolaisten tulevaisuustaitoja sekä lisäämään lukiokoulutuksen merkityksellisyyttä ja houkuttavuutta nuorille.

Kansalaisopisto on vapaan sivistystyön oppilaitos, jonka perustehtävänä on tarjota kuntalaisille matalan kynnyksen harrastamisen ja oppimisen mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen, terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja yhdessäoloon. Kansalaisopisto järjestää toiminta-alueensa asukkaiden tarpeisiin perustuvaa ja kaikkien saatavilla olevaa monipuolista opetusta luoden mahdollisuuksia omaehtoiselle elinikäiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Kuntahenkilöstöä opisto palvelee järjestämällä ensiapukoulutuksia henkilöstölle.

Kirjastopalvelut ovat kaikille avoin ja maksuton matalan kynnyksen hyvinvointipalvelu, joka edistää lukemista, osallisuutta ja tiedonsaantia, tukee yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua sekä tarjoaa tiloja oppimiseen, harrastamiseen ja kansalaistoimintaan. Kirjastot vahvistavat yhteisöllisyyttä ja takaavat sivistyksellisiä perusoikeuksia asiantuntevan henkilökunnan ja monipuolisten kokoelmien avulla.

Vapaa-aikapalvelujen tehtävänä on järjestää kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, tukea näiden alojen järjestötoimintaa sekä ylläpitää liikuntapaikkoja ja Multamäen leirikeskusta. Vapaa-aikapalvelut toimivat aktiivisesti koulu- ja opiskeluympäristöissä tukien oppilaiden hyvinvointia ja tarjoamalla mahdollisuuksia harrastuksiin sekä yhteisölliseen toimintaan. Vapaa-aikapalveluiden tavoitteena on tarjota monipuolisia mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon ja harrastamiseen, tukea järjestö- ja kansalaistoimintaa sekä edistää kuntalaisten kokonaisvaltaista – niin fyysistä kuin psyykkistä – hyvinvointia ja alueen elinvoimaa.

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, edistää kulttuurin monipuolista saatavuutta ja kulttuuriperinnön ylläpitämistä sekä tarjota mahdollisuuksia kulttuurin eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen. Kulttuuripalveluilla edistetään asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. [Laukaan kulttuuriohjelman](#) keskeisimpiä tavoitteita ovat yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda ja ylläpitää kuntalaisille monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja edistää siten kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea

kansalaistoimintaa. Liikuntapalvelut järjestävät ohjattua liikuntaa erityisesti sellaisille kuntalaisille, joilla on esteitä osallistua yleisesti tarjolla oleviin liikuntaryhmiin tai -toimintaan. Liikuntaneuvontaa tarjotaan yli 12-vuotiaille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän. Liikuntapalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen, paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa yli kuntarajojen. Lisäksi liikuntapalveluissa edistetään kuntalaisten omaehtoista liikkumista.

Nuorisopalveluiden tehtävänä on edistää nuorten hyvinvointia, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä tukea nuorten kasvua, elämänhallintaa ja aktiivista kansalaistoimintaa. Toiminnassa painottuvat yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa ja osallistua, turvalliset aikuis- ja vertaisyhteisöt sekä nuorten arjessa jaksamisen ja mielen hyvinvoinnin tukeminen. Nuorisopalvelut toteuttavat nuorisotilatoimintaa, koulunuorisotyötä ja etsivää nuorisotyötä.

Multamäen leirikeskus tukee lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tarjoamalla turvallisen ja luonnonläheisen ympäristön oppimiselle, yhdessäololle ja harrastamiselle. Keskuksessa järjestetään kunnan omia leirejä sekä koulujen, oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen ryhmäytymispäiviä ja leirikouluja.

Tekniset palvelut

Teknisten palvelujen perustehtävänä on toteuttaa ja tukea kunnan sisäistä ja ulkoista palvelutuotantoa. Tavoitteena on kehittää ja rakentaa kunnan infraa, rakentaa ja ylläpitää laadukkaita toimitiloja sekä tarjota ruoka- ja puhtauspalveluja kunnan eri toimialoille.

Valtuuston 9.12.2.204 tekemän päätöksen mukaan **tekniset tukipalvelut** yhtiöitettiin keväällä 2025 Laukaan kunnan sataprosenttisesti omistamalle tytäryhtiölle, **Laukaan tekniset tukipalvelut Oy**:lle. Se tuottaa rakennetun omaisuuden hoito- ja ylläpitotehtäviä sekä varastointi- ja kuljetuspalveluita. Yhtiön vastuulla on lisäksi koulujen vahtimestaripalvelut.

Teknisen palvelualueen hallinto vastaa teknisen palvelualueen hallinto- ja talouspalveluista. Vastuualueeseen kuuluvat usean kunnan yhteistyönä hoidettavat viranomaistehtävät ja toiminnot joukkoliikenteen ja jätehuollon alueella.

Yhdyskuntatekniset palvelut vastaavat Laukaan kunnan hallintaan kuuluvien katujen ja valaistuksen ylläpidosta sekä niiden rakentamisesta. Tehtäviin kuuluu myös viher-,

satama- ja liikennealueiden ylläpito ja rakentaminen. Tavoitteena on turvata terveellinen ja turvallinen elinympäristö.

Tilapalvelut vastaavat kunnan suorassa omistuksessa olevan rakennuskannan tilahallinnasta: terveellisistä ja turvallisista tiloista, kuten kouluista ja päiväkodeista.

Ruoka- ja puhtauspalvelut tuottavat kunnan eri yksiköille sekä kunnan toimintaan liittyville ulkopuolisille asiakkaille ravitsemussuositusten mukaiset ruokapalvelut sekä puhtaat tilat. Ruokapalveluissa keskitytään uuden tuotannonohjausjärjestelmän laajempaan käyttöönottoon ja sen toimintojen hyödyntämiseen. Hankesuunnittelussa on uusi ruokapalvelukeskus. Kunnan puhtauspalvelut tuottaa kokonaisuudessaan Laukaan tekniset tukipalvelut Oy.

Ympäristövalvonta tuottaa ympäristöterveydenhuollon sekä ympäristösuojelun ja rakennusvalvonnan lakisääteiset viranomaispalvelut. Ilmasto-ohjelman toteutuminen ja seuranta on kirjattuna yhtenä mittarina kunnan Liekkiä Laukaaseen kuntastrategiaan.

2.2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö ja kumppanuudet

Keski-Suomen hyvinvointialue on tuottanut 1.1.2023 alkaen koko Keski-Suomen alueen sosiaali- ja terveystalvet sekä pelastuspalvelut. Kunnalla on hyvinvointialueen kanssa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämässä paljon yhteistyön pintoja, joissa tarvitaan monialaista ja -amatillista yhteistyötä palvelujen ja toiminnan tuottamiseksi. Kunnassa hyvinvointialueyhteistyön yhdyshenkilönä toimii hyvinvointikoordinaattori, mutta kaikki palvelualueet tekevät myös suoraan monenlaista yhteistyötä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa. Yhteistyörakenteiden kehittäminen on jatkuvaa työtä ja vaatii runsaasti osapuolten välistä viestintää ja tiedonkulkua.

Lasten, nuorten ja perheiden osalta selkeimpiä yhteistyön esimerkkejä ovat neuvolan, opiskeluhoollon ja perhekeskuksen palvelut ja toiminta. Hyvinvointialueen työntekijöillä on laukaalaisten lasten, nuorten ja perheiden yleisestä tilanteesta paljon sellaista tietoa, jota tarvitaan, kun mietitään yhteisiä keinoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Työikäisten ja ikäihmisten palveluissa hyvinvointialueyhteistyö näkyy vahvasti etenkin kunnan liikuntapalveluissa, josta hyvänä esimerkkinä on liikuntaneuvonta ja erilaiset yhteiset hyvinvointitapahtumat ja -tilaisuudet. Samoin työllisyyspalvelut tekevät tiiviisti yhteistyötä esimerkiksi sosiaalipalvelujen työntekijöiden kanssa erilaisissa työnhakijoiden työllistymisen tukitoimissa. Pelastustoimen kanssa kunta tekee tiivistä

yhteistyötä varautumisen ja turvallisuuden kysymyksissä. Alueellista ja paikallista kriisinkestokykyä halutaan parantaa ennakoivalla toiminnalla ja parantamalla tilannekuvaa.

Yhdessä kunnan ja hyvinvointialueen kanssa tehtävään hyvinvointityöhön kytkeytyy usein monia muitakin toimijoita, joista keskeisimpiä ovat esimerkiksi Keski-Suomen liitto, lähialueen oppilaitokset, kuten POKE ja Gradia, ja Keski-Suomen yhteisöjen tuki KYT ry.

Järjestö- ja seuratoimijat sekä **seurakunnat** ja muut yhteisöt ovat Laukaassa merkittävässä roolissa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tuottamalla laajalla kirjolla erilaista toimintaa ja palveluja eri-ikäisille kuntalaisille. Yhteistyö on keskeistä etenkin kuntalaisten osallisuuden ja vaikuttamisen ja siten laajemmin yhteisöllisyyden vahvistumisen näkökulmasta.

Vuonna 2024 tehdyn [Vapaaehtoistoiminta Suomessa -tutkimuksen](#) perusteella vajaa puolet suomalaisista on osallistunut vapaaehtoistoimintaan (toimijana) viimeksi kuluneen vuoden aikana. Patentti- ja rekisterihallituksen 10.11.2025 tilaston mukaan Laukaassa toimii 264 rekisteröitynyttä yhdistystä, jonka kotipaikka on Laukaa. Laukaan alueella toimii lisäksi useita yhdistyksiä, joiden kotipaikka on joku muu kuin Laukaa. Yhdistyksissä vapaaehtoistyötä tekevien määrä on siis varsin merkittävä ja niiden laukaalaisten määrä, jotka osallistuvat tarjolla olevaan toimintaan on moninkertainen. Laukaassa säännönmukaisesti järjestettävillä järjestöilloilla ja seurafoorumeilla ylläpidetään yhteistyön rakennetta ja pysyvyyttä. Myös kunnan myöntämät avustukset eri muodoissaan ovat kolmannen sektorin toimijoille usein elinehto toiminnan toteutumiselle. Osa yhteistyöstä perustuu kunnan ja järjestön/seuran tai seurakunnan kanssa tehtyihin kumppanuussopimuksiin.

Paikalliset yritykset luovat kuntaan elinvoimaa, vetovoimaa ja hyvinvointia: ne tuovat työpaikkoja ja verotuloja, tuottavat palveluita ja toimintaa, vahvistavat alueen yhteisöllisyyttä ja identiteettiä, esimerkiksi tukemalla ja tuottamalla erilaisia tapahtumia ja avustamalla järjestöjä, sekä luovat uusia ideoita ja toimintapoja, joilla vahvistetaan koko kunnan kehitystä. Kunnan elinkeinopalvelujen ja paikallisten yrittäjien yhteistyön kehittäminen ja vahvistaminen on Laukaan kunnan hyvinvointityönkin kannalta siis äärimmäisen tärkeää.

2.3. Hyvinvointityön rakenteet kunnassa

Laukaassa toimii monialainen hyvinvointityöryhmä, jonka kunnanjohtaja on nimennyt valtuustokauden loppuun asti. Ryhmä kuuluu hallinnollisesti sivistyslautakunnan alaisuuteen. Työryhmässä on virkahenkilöedustus kaikista kunnan hallinnonaloista. Lisäksi sivistyslautakunta, tekninen lautakunta, nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvostot, laukaalaisjärjestöt, Laukaan Yrittäjät, Laukaan seurakunta, Laukaan tekniset tukipalvelut Oy ja Keski-Suomen hyvinvointialue voivat kukin nimetä oman edustajansa. Työryhmä voi tarpeen mukaisesti toimia myös laajennetulla kokoonpanolla ja kutsua mukaan vaihtuvia asiantuntijoita riippuen käsiteltävistä teemoista.

Hyvinvointisuunnitelman päätöksenteko etenee sivistyslautakunnan ja kunnanhallituksen kautta kunnanvaltuustoon, joka hyväksyy hyvinvointisuunnitelman valtuustokauden alussa samaan aikaan kunnan talousarvion kanssa.

Kunta osallistuu vuosittain lakisääteisiin neuvotteluihin Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa, joissa sovitaan yhteisistä HYTE-työn tavoitteista ja toimenpiteistä sekä täsmennetään yhteistyön vastuut ja roolit. Neuvotteluihin osallistetaan kunnan edustajien lisäksi paikallisia järjestöjä ja seurakuntia.

3. Kunnan strategiatyö ohjaa hyvinvointisuunnitelmaa

Laukaan kunnan visio on määritelty [kuntastrategiassa 2025 - 2030](#) näin: "Laukaa on itsenäinen ja moderni maaseutumainen kunta, jonka kasvu ja elinvoima syntyvät yhteisöllisyydestä ja rohkeudesta".

Laukaan kuntastrategia on toimintakulttuurin muutokseen pohjaava rullaava strategia, mikä tarkoittaa, että strategia on jatkuvasti läsnä sekä johdon että henkilöstön arjessa huomioiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja ilmiöt. Strategian pohjalla toimivat erilaiset tarkemmat ohjelmat ja suunnitelmat. Toimialakohtaiset ja poikkihallinnolliset projektit ja hankkeet ohjaavat ja konkretisoivat toimintaa. Strategian tavoitteena on olla jatkossakin kunta, johon halutaan asumaan, yrittämään ja viihtymään.

Laukaan kuntastrategian kolme toimintaperiaatetta ovat:

Positiivisesti

Toimimme ja puhumme kannustavasti. Viestimme vahvuuksistamme aktiivisesti. Ratkaisemme ongelmia rakentavasti. Tavoitteena on, että laukaalaiset onnistumiset huomataan ja jokainen ihminen kohdataan sydämellä.

Palvellen

Meillä on kuuntelemisen, kehittämisen ja parantamisen toimintakulttuuri. Etsimme asiakasta palvelevia ratkaisuja resurssien puitteissa. Tavoitteemme on tarjota asukkailemme sujuvat ja kestävät arjen kuntapalvelut.

Pidemmälle

Näemme mahdollisuuksia ja etsimme uusia ratkaisuja. Teemme vastuullisia ja tulevaisuuskestäviä päätöksiä laukaalaisten hyväksi. Tavoitteemme on säilyttää itsenäinen Laukaa, jonka talous on tasapainossa.

Nämä kuntastrategian painopisteet – positiivisesti, palvellen, pidemmälle – tulevat edellä kuvatulla tavalla läpileikkaamaan ja ohjaamaan hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden laatimista ja toiminnan toteuttamista.

Lisäksi strategiassa on kolme keskeistä kärkiteemaa, jotka ovat **1) asukas, 2) henkilöstö ja 3) yrittäjät**. Kullekin kärkiteemalle on asetettu kolme strategista tavoitetta sekä kuvattu tavoiteltua toimintakulttuuria kunkin kärkiteeman näkökulmasta. Strategisille tavoitteille on asetettu mittarit, joiden toteutumista seurataan strategiakaudella.

Koska kunta painui vuoden 2024 lopussa alijäämäiseksi, kuntatalouden tasapaino ja toiminta resurssien puitteissa on nostettu strategiassa voimakkaasti esille.

Laukaan kunnassa onkin jouduttu tekemään vuosia 2026-2029 varten äärimmäisen tiukkaa taloussuunnittelua ja talouden tasapainottamista. Tällä on vaikutuksensa myös kunnan hyvinvointityöhön. Kun kunnan omat resurssit ovat niukat, on tärkeää, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keskeisiä tavoitteita ja toimia priorisoidaan kustannusvaikuttavuuden mukaan ja tehdään aidosti monialaista ja -toimijaista yhteistyötä resurssien vahvistamiseksi ja hyvinvointityön kehittämiseksi. Hyvinvointityö on talouden haasteista huolimatta edelleen keskeinen osa kunnan strategiaa ja palveluiden kehittämistä.

3.1. Hyvinvointityön teema vuosille 2026-2029

Tälle hyvinvointisuunnitelmalle haluttiin määrittää vuosia 2026-2029 koskevaksi teemaksi "Hyvinvointia työstä, hyvinvointia yhteisöstä". Näin myös kunnassa tehtävän hyvinvointityön on tarkoitus osaltaan vahvistaa kunnan strategiaa.

Hyvinvointityön näkökulmasta *työllä* tarkoitetaan palkallisen työn lisäksi myös vapaaehtoistyötä. Toisaalta työnä voidaan tässä yhteydessä ajatella myös vaikkapa koulunkäyntiä ja opiskelua. Nämä kaikki kytkevät tekijänsä osaksi jotain yhteisöä ja mahdollistavat ihmiselle osallisuuden ja sitä kautta merkityksellisyyden kokemuksen.

Hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu myös kunnan omaan henkilöstöön kohdentuva hyvinvointityö, koska henkilöstö on merkittävä osa kuntayhteisöä ja sen hyvinvointi heijastuu suoraan tarjottavien palveluiden laatuun ja tuloksellisuuteen. Samoin hyvinvoivat yrittäjät ja yritykset tuovat merkittävän panoksensa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen luomalla palveluja, toimintaa ja vahvistamalla kunnan elinvoimaisuutta.

4. Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat pysyviä kuluvalle valtuustokauden ajan. Suunnitelman tavoitteet ja niille määritellyt toimenpiteet vaihtelevat tarvittaessa vuosittain ja ne hyväksytään talousarvion kanssa samanaikaisesti. Hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa arvioidaan kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja seurataan menneen vuoden tapahtumia hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden osalta.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden ei ole tarkoitus olla tyhjentävä esitys kaikesta siitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työstä, mitä Laukaassa tehdään tai suunnitellaan tehtäväksi. Hyvinvointisuunnitelma on monialaisen hyvinvointityöryhmän esitys niistä ajankohtaisista näkökulmista ja huomioista, joihin eri toimijoiden työtä olisi hyvä suunnata, jotta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuu. Hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan myös hyvinvointia ja terveyttä edistävät kunnan erillisohjelmat ja -suunnitelmat.

Laukaan kunnan hyvinvointityön painopisteet valtuustokaudella 2021-2025 pohjautuivat Valtioneuvoston Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimenpidesuunnitelmaan (<https://stm.fi/hyvinvointia-kaikille-2030>). Painopisteitä olivat 1) kaikille mahdollisuus

osallisuuteen, 2) hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut, 3) hyvät arkiympäristöt ja 4) päätöksenteolla vaikuttavuutta. Nämä painopisteet sovitettiin yhteen myös Keski-Suomen hyvinvointialueen alueellisen hyvinvointisuunnitelman kanssa.

Tässä hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2026-2029 asetetut painopisteet ovat muutoin samat kuin edellisellä kaudella, mutta ne on nyt tiivistetty neljän sijasta kolmeen painopisteeseen.

Tässä hyvinvointisuunnitelmassa *Päätöksenteolla vaikuttavuutta* ei ole omana, erillisenä painopisteenään, vaan sen ajatellaan toteutuvan valittujen painopisteiden taustalla: kaikki nyt asetetut painopisteet ja tavoitteet vaativat ennakoivaa ja vastuullista päätöksentekoa, jotta konkreettisilla toimenpiteillä saadaan aikaan hyvinvointivaikutuksia.

4.1. Kaikille mahdollisuus osallisuuteen

Osallisuuden kokeminen on tärkeää, jotta ihminen voi hyvin. Osallisuus ja mahdollisuus työhön ja sitä kautta toimeentuloon on ensisijaista. Asukkailla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja demokraattiseen päätöksentekoon. Eri ikäryhmät ja vähemmistöt tulee ottaa huomioon, kun mietitään eri ryhmille parhaiten sopivia tapoja ja mahdollisuuksia vaikuttaa.

Kuntalaisten osallisuuden toteutumiseen voidaan vaikuttaa avoimella ja ajankohtaisella viestinnällä ja tiedottamalla kuntalaisiin vaikuttavista asioista sekä meneillään olevista päätöksenteon prosesseista. Kuntalaiset voivat tehdä aloitteita (kuntalaisaloite.fi) ja antaa palveluista ja toiminnasta palautetta [kunnan palautepalvelussa](https://kunnan.palautepalvelussa). Erilaisiin kunnan toiminnoissa järjestettäviin asiakastytytyväisyyskyselyihin vastaamalla ja työryhmiin osallistumalla pystyy myös omalta osaltaan vaikuttamaan ja kehittämään toimintaa.

Kunnan palveluihin ja toimintakäytäntöihin on mahdollista vaikuttaa myös vaikuttamistoimielinten (vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuusto) kautta.

Laukaalaiset toimijat eri tasoilla ovat tärkeitä osallisuuden vahvistamisessa, kuten koulut, järjestöt, yhdistykset, harrastusseurat ja seurakunnat. Ne tarjoavat kaikenikäisille kuntalaisille erilaisia osallistumismahdollisuuksia ja vahvistavat samalla mahdollisuutta osallisuuden kokemiseen eri ympäristöissä.

4.2. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut

Asukkaat tarvitsevat hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistäviä palveluita voidakseen hyvin. Hyvin saavutettavissa olevat ja oikea-aikaiset palvelut ehkäisevät hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta uhkaavien ongelmien syntyä.

Kuntalaisten omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tähtää palvelujen tarpeen siirtymiseen myöhempään elämänvaiheeseen. Terveyden säilyminen mahdollistaa kotona asumisen mahdollisimman pitkään ja autonomian säilymisen omassa elämässä. Tämä on merkityksellistä hyvän elämänlaadun kannalta.

Kunnan eri palveluiden hyvinvointityössä on kiinnitettävä huomiota siihen, että kuntalaisilla on mahdollisimman kattavasti ja helposti saatavilla tietoa terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta tukevien toimintojen ja elämäntapojen tueksi ja mahdollistamiseksi. Tämä tarkoittaa myös tarvetta eri palveluntuottajien vahvalle yhteistyölle, ja jo olemassa olevan tiedon hyödyntämistä ennalta ehkäisevien ja hyvinvointia tukevien toimien toteuttamiseksi.

4.3. Terveelliset ja turvalliset arkiympäristöt

Hyvä arki- ja työympäristö on terveellinen, turvallinen, esteetön ja esteettinen. Se kannustaa asukkaita edistämään omaa hyvinvointia ja terveyttä sekä vahvistaa mielenterveyttä. Hyvä arkiympäristö kannustaa liikkumaan sekä nauttimaan luonnosta ja kulttuuriympäristöstä.

Ympäristöllä on iso vaikutus myös turvallisuuteen. Epävakaina aikoina arkiympäristöissä korostuvat etenkin varautumisen kysymykset. Ennakoivassa varautumisessa painopiste on ennakoivassa toiminnassa, kuten uhkakuvien varhaiseen tunnistamiseen ja tiedonvälityksen kehittämiseen.

Turvallisuutta voidaan lähestyä eri näkökulmista. Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan, että ihmiset voivat elää pelkäämättä rikollisuutta, häiriöitä ja onnettomuuksia, joita voi tulla kansallisista tai kansainvälisistä ilmiöistä. Työnantajan velvollisuutta on varmistaa työntekijöiden turvallisuus ja terveelliset työolot. Yksilön tasolla turvallisuuden tunne muodostuu elämänhallinnan, merkityksellisyyden, vaikutusmahdollisuuksien ja yhteisöön kuulumisen tunteen kautta, ja se voi poiketa objektiivisesta turvallisuuden tasosta.

5. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet

Hyvinvointisuunnitelmassa on vuosien 2026-2029 tavoitteiden ja toimenpiteiden asettelussa pyritty tekemään vastaavanlaista jaottelua kuin Keski-Suomen hyvinvointialue on tehnyt omassa alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteenasettelussaan. Siinä, missä hyvinvointialue jaottelee tavoitteet eri kohderyhmien palvelujen mukaisesti, on kunnan tavoitteita ja toimenpiteitä jaoteltu väestön ikäryhmien mukaisesti:

- lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet (sisältäen yläkouluikäiset nuoret)
- nuoret ja nuoret aikuiset (sisältäen nuoret toiselta asteelta ylöspäin)
- työikäiset
- ikäihmiset
- kaikki ikäryhmät.

Jaottelu on sama myös sähköisessä hyvinvointikertomuksen työkalussa, mikä helpottaa myös hyvinvointityön raportointia.

Edelliseen hyvinvointisuunnitelmaan verraten asetettuja tavoitteita on pyritty tiivistämään ja konkretisoimaan, mikä helpottaa tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointia. Suunnitelmassa on huomioitu kunnan monialaisen hyvinvointityöryhmän edelliseltä valtuustokaudelta tekemiä ehdotuksia painotuksista, joihin kunnan hyvinvointityötä on tarpeen kohdentaa. Näitä painotuksia olivat:

- lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen
- nuorten aikuisten työllistyminen
- kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön roolien ja vastuiden selkiyttäminen, myös viestinnän selkiyttäminen kuntalaisille päin
- terveyden kannalta liian vähän liikkuvien kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden lisääminen ikään katsomatta, ja liikuntapalveluista tiedottaminen
- kulttuurihyvinvoinnin vahvistaminen
- ruokakasvatuksen lisääminen koululaisille.

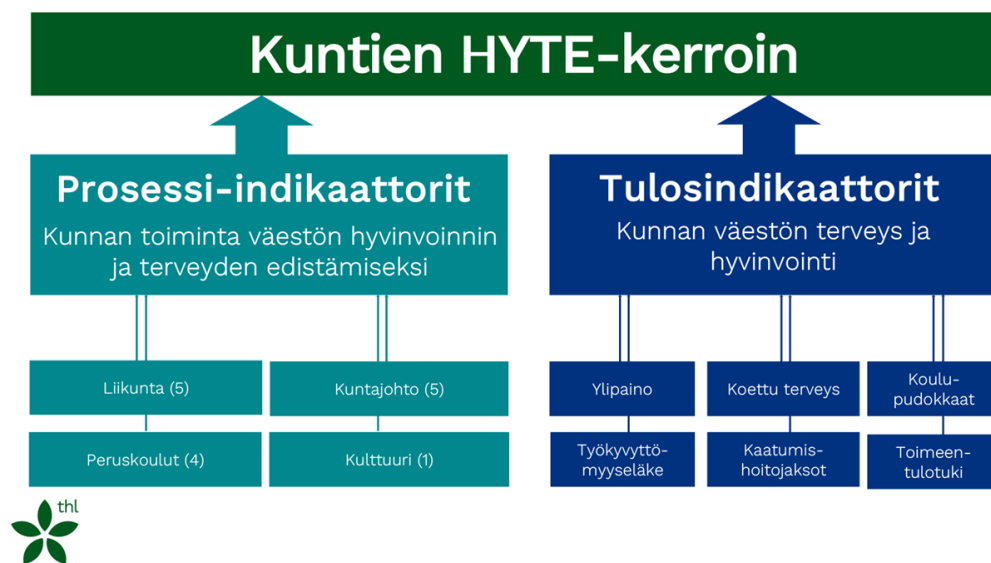
Asetettuja tavoitteita seurataan erilaisin mittarein. Täsmällisinä indikaattoreina on tavoitetaulukkoon kirjattu niitä HYTE-kertoimen mittareita, joiden perusteella määrittyy myös osa kunnan saamasta valtionosuuden HYTE-lisäosasta ja joissa Laukaalla on tilastojen valossa kehitettävää. *Sinisellä* kirjoitetut indikaattorit ovat sellaisia HYTE-kertoimen indikaattoreita, joissa hyvinvointialueella on vastaavanlainen tavoite ja indikaattori kuin kunnalla omassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössään.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella:

- toimintaa kuvaavia **prosessi-indikaattoreiden** ja
- tuloksia kuvaavien **tulosindikaattoreiden** perusteella.

Yhteensä indikaattoreita on 20. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja. (THL)

Kuva. Kuntien HYTE-kerroin. (THL)

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteisiin on kuvattu muutamia toimia, joiden avulla pyritään saavuttamaan asetettuja tavoitteita. Toimenpiteissä on sekä tiettyyn ikäryhmään liittyviä toimia että kaikkien ikäryhmien hyvinvointia tukevia toimenpiteitä. Vastuutahoiksi on kirjattu keskeisimpiä toimijoita kussakin tavoitteessa. Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa tehtävän yhdyspintayhteistyön vastuut selkenevät tarkemmin tulevilla lakisääteisissä neuvotteluissa.

5.1. Kaikille mahdollisuus osallisuuteen: tavoitteet ja toimenpiteet

Osallisuuden painopisteen tausta-ajatuksen voi kiteyttää yhteen sanaan: yhteisöllisyys. Yksinäisyys on kaikkia ikäryhmiä koskettava, hyvinvointia heikentävä ajan ilmiö,

vaikkakin se selkeimmin on tunnistettavissa nuorten ja ikäihmisten keskuudessa. Vastavoimana yksinäisyydelle kaikissa ikäryhmissä nähdään kuntalaisten yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden vahvistuminen. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden tavoitteessa korostuu osallisuuden *kokemuksen* vahvistuminen, nuorilla ja nuorilla aikuisilla peruselämäntaitojen hallinnan vahvistuminen ja sitä kautta syrjäytymisen ehkäisy, työikäisillä eri tavoin työllistymisen edellytyksien vahvistumisen tarve ja ikäihmisillä puolestaan tietämyksen paraneminen omista vaikutusmahdollisuuksista.

	Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	Nuoret ja nuoret aikuiset	Työikäiset	Ikäihmiset	Kaikki ikäryhmät
Painopiste 1: Kaikille mahdollisuus osallisuuteen					
Tavoite	Lasten ja nuorten osallisuuden kokemuksen vahvistuminen	Elämänhallintataitojen kehittyminen ja syrjäytymisen riskin pieneneminen	Työllistymisen edellytysten vahvistuminen	Ikäihmisten tietämys omista vaikuttamismahdollisuuksista lisääntyy	Kuntalaisten yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden vahvistuminen
Mittari	Kouluterveyskyselyn osallisuutta ja yksinäisyyden kokemusta kuvaavat indikaattorit Varhaiskasvatukseen asiakastytyväisyys kysely Laukaan lasten ja nuorten kysely Kerhotilastot (kerhojen määrät, osallistujien määrä) Perusopetuksen poissaolotilastot Nuorisotilojen kävijämäärät	<u>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (ind. 3219)</u> Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä (ind. 5387) Oppivelvolliset ilman opiskelupaikkaa, määrä Nuorisotyöttömien määrä NEET-nuorten määrä (NEET=Not in Education, Employment or Training) Kouluterveyskyselyn indikaattorit (päihitteet, mielen hyvinvointi, väkivalta/kiusaaminen, sosiaaliset	<u>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (ind. 234)</u> Työttömyys- ja työllisyystilastot	Asukas- ja asiakaspalaute Ikäihmisille suunnattujen kuntalaistilaisuuksien, luentojen yms. määrä ja osallistujamäärät	Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä (ind. 3984) Asiakas- ja asukaspalaute Kuntalaistilaisuuksien ja järjestötapamisten määrä ja osallistujamäärät

		suhteet, osallisuus)			
Toimenpiteet	Vireän kerho- ja muun harrastustoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen Vanhempainillat ja vanhempainyhdistystoiminnan ylläpitäminen. Lasten ja nuorten säännölliset kyselytunnit päättäjille Lasten ja nuorten osallistaminen palvelujen ja toiminnan suunnitteluun. Koulunuorisotyössä tehtävät toimenpiteet, ml. ryhmäytämiset Koulujen poissaolojen seuranta. Joustava perusopetus kaikilla yläkouluilla. Nuorisotilatoiminta. Nuorten hyvinvoinnin toimijaryhmän toiminta. Lasten ja nuorten kyselyn toteuttaminen yhteistyössä eri palvelualueiden ja toimijoiden kanssa. Nuorten vaikuttajaryhmien kehittämistoimet. 9.-luokkalaisten kesätyöllistymisen tukeminen.	Koulutuksen keskeyttämistä ehkäisevät toimet (kiusaamisen ehkäisy, poissaolojen seuranta, sujuva opiskeluhoollon kokonaisuus) Eri työryhmien ja verkostojen kehittämistoimenpiteet (Ohjaamatoiminta, Nuorten hyvinvoinnin toimijaryhmä, Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto Nupove ym.) Nuorten valmennuspalvelut (työpaja) ja etsivä nuorisotyö Järjestöyhteistyössä arjen perustaitojen ja elämänhallinnan opastusta, esim. avoimet lyhytkurssit Työelämävalmiuksien kehittämistä oppilaitoksissa, yritysyhteistyössä	Selkeiden yhteistyörakenteiden luominen työllistymistä tukeviin palveluihin ja yhteisiin hankkeisiin (vastuut ja roolit) Elinkeino-ohjelman mukaiset toimenpiteet työllistymisen ja yrittäjyyden tukemiseksi	Palautteen kerääminen vanhusneuvoston, eläkeläisyhdistysten kautta. Tiedon lisääminen vanhusneuvoston toiminnasta ja muista vaikuttamiskanavista: tapahtumat, tilaisuudet, tiedotteet, lehtijutut, kunnan sähköiset kanavat. Laaditaan kunnan suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi, kohderyhmän osallistaminen suunnitelman tekoon ja suunnitelman mukaiset toimenpiteet. Voimaa vanhuuteen - työryhmän toimenpiteet	Osallisuuden ja vaikuttamisen polun (ohjelma) kehittäminen kaikkien väestöryhmien osalta. Vapaaehtoistoiminnan rakenteen kehittäminen ja vapaaehtoistoiminnan messut: toiminnan esittely, uusien vapaaehtoisten löytäminen. Laukaan kulttuuriohjelman mukaiset toimenpiteet. Vammaisohjelman mukaiset toimenpiteet. Yhteisöllisyyttä vahvistava hanketyö ja kampanjat sekä viestintä. Vaikuttamistoimielinten edustuksen vahvistaminen kunnan päätöksenteossa.

Vastuutaho	Kaikki palvelualueet, järjestöt, seurakunnat ja yhteisöt, yritykset	Sivistyspalvelut, työllisyyspalvelut, järjestöt	työllisyyspalvelut, yrityspalvelut, paikalliset yrittäjät ja yritykset, järjestöt	Sivistyspalvelut, tekniset palvelut, kunnan toimielimet, vanhusneuvosto, järjestöt	Kaikki palvelualueet, vaikuttamistoimielimet, järjestöt ja yhteisöt, yrittäjät ja yritykset
-------------------	---	---	---	--	---

5.2. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut: tavoitteet ja toimenpiteet

HYTE-toiminnan ja -palveluiden painopisteen tavoitteissa yhdistävänä tekijänä on tarve terveellisten elintapojen vahvistumiseen. Erityisesti liian vähäinen arkiliikkuminen haastaa kaikenikäisten hyvinvointia ja terveyttä, joten tarvitaan monenlaisia toimenpiteitä etenkin omaehtoisen liikkumisen tukemiseksi.

Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden sekä nuorten ja nuorten aikuisten kohdalla arjen perusasioiden (ravinto, lepo, liikunta) sekä osalla nuorilla myös päihdeiden käytön kytkös mielen hyvinvoinnin haasteisiin on hyvinvointityön keskiössä. Työikäisiin kohdentuvalla hyvinvointityöllä tavoitellaan työhyvinvoinnin ja -kyvyn vahvistumista. Tällä voidaan ennaltaehkäistä sairauspoissaoloja ja parantaa työmotivaatiota, mikä puolestaan tukee yksilön kykyä pysyä työelämässä terveenä ja tuottavana pidempään. Ikäihmisten osalta keskiössä on toimintakykyä ylläpitävien ja edistävien elintapojen vahvistuminen.

	Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	Nuoret ja nuoret aikuiset	Työikäiset	Ikäihmiset	Kaikki ikäryhmät
Painopiste 2: Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä toiminta ja palvelut					
Tavoite	Terveyttä edistävien elintapojen lisääntyminen ja mielen hyvinvoinnin vahvistuminen	Terveyttä edistävien elintapojen lisääntyminen ja mielen hyvinvoinnin vahvistuminen	Työhyvinvoinnin ja työkyvyn vahvistuminen	Ikäihmisten hyvinvointia ja toimintakykyä ylläpitävien ja edistävien elintapojen vahvistuminen	Terveyttä edistävän liikunnan lisääntyminen kaikenikäisillä
Mittari	Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (ind. 286) Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (ind. 3906) -Kouluterveyskyselyn indikaattorit (uni, liikunta ja ravitsemus, mielen hyvinvointi, päihteet/riippuvuudet) Koulujen MOVE!-mittaukset Koulujen omat hyvinvointikyselyt Varhaiskasvatuksen asiakaskysely Ruokapalvelujen arkirookakysely yläkoululaisille TEA-viisari	Kouluterveyskyselyn indikaattorit (uni, liikunta ja ravitsemus, mielen hyvinvointi ja päihteet/riippuvuudet) TEA-viisari	Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat (ind. 5307). Kunnan henkilöstön työhyvinvointikysely Kunnan henkilöstön sairauspoissaolot Työttömien ja työllisten määrä	Fyysisen toimintakyvyn mittarit, kuten puristusvoima, tasapainotestit Itsearviointit Asukas- ja asiakaspalaute	Liikuntaryhmien ja ulkoilureittien käyttäjämäärät Liikuntatilojen käyttöaste TEA-viisari
Toimenpiteet	Suunnitelmallisen monialaisen yhteistyön vahvistaminen eri ammattilaisten kesken ja yhteisen tietopohjan hyödyntäminen ennalta ehkäisevissä toimenpiteissä. Vanhemmuuden tuen vahvistaminen, esim.	Suunnitelmallisen monialaisen yhteistyön vahvistaminen eri ammattilaisten ja toimijoiden kesken, esim. opiskeluholloissa, nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa (Nupove) yms. Ehkäisevän päihde- ja mt-työn suunnitelman laatiminen ja sen	Hyvä johtaminen, viestintä ja esihenkilötyö. Toimivat varhaisen tuen palvelut ja selkeä viestintä käytettävissä olevista palveluista. Kansalaisopiston kurssit työikäisille. Järjestöyhteistyön ja vapaaehtois-	Tiedonjakamista omaehtoisen terveyden edistämisen keinoista ja selkeää viestintää käytettävissä olevista palveluista. Liikuntaneuvonta Ikäihmisten liikuntaryhmät ja kuntosalikurssit,	Liikuntaneuvonta Monialaisessa yhteistyössä asiakkaiden palveluihin ohjautumisen kehittäminen. Jalkautuvat liikuntapalvelut. Höntsäliikunnan ja vertaisohjattujen liikuntaryhmien kehittäminen.

	perhekeskuksen tukipysäkit. Maksuttomat perhe- sekä äiti-lapsi-liikunta-ryhmät. Koulujen hyvinvointiopetuksen vuosikellon käyttäminen. Koululaisten ruokakasvatuksen lisääminen. Varhaiskasvatukseen ja koulujen ruokakasvatusviikko. MOVE!-polun kehittäminen koululaisten ja koko perheen liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseksi. Ehkäisevän päihde- ja mt-työn suunnitelman laatiminen ja sen mukaiset toimenpiteet. Koulujen ja nuorisotyön päihteisiin puuttumisen mallin mukaiset toimenpiteet. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen ja sen mukaiset toimenpiteet. Selkeä viestintä käytettävissä olevista palveluista.	mukaiset toimenpiteet. Selkeä viestintä käytettävissä olevista palveluista.	toiminnan kehittäminen yhdessä eri palvelualueiden kanssa	voima- ja tasapainoryhmät Liikkuvat liikuntapalvelut myös kylien ikäihmisille Ravitsemus-neuvonta hanke- ja järjestöyhteistyössä, esim. Martat, Sydänliitto, Maa- ja kotitalousnaiset Voimaa vanhuuteen -työryhmä, yhteistyö kunta, vanhusneuvosto, hyvinvointialue, järjestöt (SPR, Eloisaa!) ja seurakunta Teematapahtumat ja -tilaisuudet, esimerkiksi muistiasioihin liittyvät teemat	Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelman mukaiset toimenpiteet. Selkeä viestintä käytettävissä olevista palveluista.
Vastuutaho	Sivistyspalvelut, ruokapalvelut, järjestöt, seurakunnat ja yhteisöt	Sivistyspalvelut, ruokapalvelut, järjestöt, seurakunnat ja yhteisöt	Työllisyyspalvelut, henkilöstöpalvelut, järjestöt ja yhteisöt	Sivistyspalvelut, järjestöt, seurakunnat ja yhteisöt	Sivistyspalvelut, tekniset palvelut, järjestöt ja yhteisöt, yrittäjät ja yritykset

5.3. Terveelliset ja turvalliset arkiympäristöt: tavoitteet ja toimenpiteet

Terveellisten ja turvallisten arkiympäristöjen painopisteessä ajatellaan niin fyysisten kuin psyykkistenkin ympäristöjen turvallisuutta ja terveellisyyttä. Kaikkien ikäryhmien tavoitteessa painottuvat 1) turvallisuuden tunteen vahvistuminen nyt, kun eletään jatkuvasti muuttuvia ja epävakaita aikoja, sekä 2) esteettömyys, jolla tuetaan asukkaiden moninaisuuden huomioimista niin fyysisissä kuin digitaalisissa ympäristöissä sekä palveluissa ja asenteissa, jotta asukkaat voivat toimia yhdenvertaisesti. Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden tavoitteena on kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän väheneminen, nuorilla ja nuorilla aikuisilla taas erityisesti nuorten aikuisten kohtaamisten lisääntyminen turvallisesti (niin fyysisesti kuin psyykkisesti) koetuissa tiloissa. Työikäisille merkityksellistä on terveyttä ja turvallisuutta edistävät asuinympäristöt ja infrastruktuuri, ikäihmisillä toimintakykyä tukeva arkiympäristö, jossa etenkin kaatumisista johtuvia tapaturmia onnistuttaisiin estämään mahdollisimman hyvin.

	Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	Nuoret ja nuoret aikuiset	Työikäiset	Ikäihmiset	Kaikki ikäryhmät
Painopiste 3: Terveelliset ja turvalliset arkiympäristöt					
Tavoite	Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän väheneminen	Turvallisten tilojen ja nuorten aikuisten kohtaamisten lisääntyminen	Terveyttä ja turvallisuutta edistävien asuinympäristöjen ja infrastruktuurin vahvistuminen	Toimintakykyä ylläpitävien ja edistävien arkiympäristöjen tukeminen ja kaatumisista johtuvien tapaturmien väheneminen	Turvallisuuden tunteen ja esteettömyyden vahvistuminen
Mittari	Kouluterveyskyselyn väkivalta, syrjintä ja häirintä-indikaattorit. Koulujen omat hyvinvointi- tai kiusaamiskyselyt. Kiusaamistapausten selvittelyjen määrä varhaiskasvatuksissa ja kouluissa.	Nuorisotilojen käyttöaste Yli 18-vuotiaiden nuorteniltojen määrä Asiakaspalaute	Asiakaspalaute Asukaskysely	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10000 vastaavan ikäistä (ind. 3959) Asukas- ja asiakaspalaute	Asukas- ja asiakaskyselyt Esteettömyyskartoitusten tulokset
Toimenpiteet	Lasten tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen	Nuorisotilojen auki pitäminen ja yli 18-vuotiaille tarkoitettujen	Ulkoilu- ja liikuntapaikkojen ylläpito ja sen kehittäminen	Ikäihmisten voima- ja tasapainoryhmät.	Asunto- ja maapoliittisen ohjelman laatiminen ja sen

	Esi- ja perusopetuksen suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä mukaiset toimenpiteet Koulujen hyvinvointiopetuksen vuosikellon mukaiset oppitunnit Kunnan henkilöstön osaamisen vahvistamista väkivalta- ja kiusaamistilanteiden ehkäisyyn ja hoitamiseen, esim. MAPA-koulutus tms. Ehkäisevän lähisuhdeväkivalta työn suunnitelman laatiminen ja sen mukaiset toimenpiteet.	nuorteniltojen järjestäminen yhteistyössä nuorisotyön ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Nuorten hyvinvoinnin toimijaryhmä Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelman laatiminen ja sen mukaiset toimenpiteet. Ehkäisevän lähisuhdeväkivalta työn suunnitelman laatiminen ja sen mukaiset toimenpiteet.	(kävely- ja pyöräilyreitit, liikuntapaikat, virkistysalueet, laavut ja kodat) Turvalliset liikennejärjestelyt ja kulkuväylät: ylläpito ja sen kehittäminen Selkeä viestintä käytettävissä olevista palveluista. Haastekampanja vuoden laukaalisesta kyläyhteisöstä, jossa onnistuttu parhaiten edistämään oman asuinalueen viihtyisyyttä, terveellisyttä ja turvallisuutta.	Liikkuvat liikuntapalvelut kylille. Voimaa vanhuuteen - työryhmä Monialaisessa yhteistyössä asiakkaiden palveluihin ohjautumisen kehittäminen, esim. kaatumisen ehkäisyn alueellinen verkosto Yhteisen tietopohjan kehittäminen hyvinvointialueen kanssa, esim. kaatumisten syyt Eri toimijoiden yhteinen "kampanja"; ikäihmisten kotipihojen hiekoituksen turvaaminen kaatumisten ehkäisemiseksi. Julkisten tilojen esteettömyydestä huolehtiminen.	mukaiset toimenpiteet. Laukaan kunnan ilmasto- ja energiatyöryhmä: ilmasto- ja energia-asioita edistävät toimenpiteet ja niistä tiedottaminen. Vammaisohjelman mukaiset toimenpiteet. Valmius- ja varautumisasioissa tiedon lisääminen ja harjoittelu. Digitaitojen ja digiturvallisuusosaamisen vahvistamista, esim. infotilaisuudet, tiedotteet, digiohjaus, digiklinikat ja -koulutukset
Vastuutaho	sivistyspalvelut, järjestöt, seurakunnat, yhteisöt	sivistyspalvelut, järjestöt ja yhteisöt	tekniset palvelut, sivistyspalvelut, järjestöt	sivistyspalvelut, tekniset palvelut, paikalliset yrittäjät ja yritykset, järjestöt, seurakunnat ja yhteisöt	kaikki palvelualueet, vaikuttamistoimieli met, järjestöt ja yhteisöt, yrittäjät ja yritykset

6. Mittarit ja seuranta

Hyvinvointisuunnitelmassa keskeisimmin käytettyjä seurannan ja arvioinnin mittareita:

- HYTE-indikaattorit (HYTE-kerroin, TEAvisari, Kouluterveyskysely ym.)
- Asukas- ja asiakaskyselyt
- Henkilöstökyselyt
- Asiakas-/osallistujamäärät
- Tilojen käyttöasteet

Tavoitteiden toteutumista ja tehtyjä toimenpiteitä seurataan vuosittain kunnanvaltuustolle tehtävällä hyvinvointiraportilla. Valtuustokauden lopussa koko valtuustokautta tehtävää hyvinvointityön arviointia kootaan yhteen laajaan hyvinvointikertomukseen.

7. Hyvinvoinnin edistämisen erillishjelmat ja -suunnitelmat

Voimassa olevat, hyvinvointia tukevat ohjelmat/suunnitelmat:

- [Laukaan kulttuuriohjelma 2023 – 2030](#)
- [Laukaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma vuoteen 2030](#)
- [Laukaan elinkeino-ohjelma 2025-2030](#)
- [Laukaan kunnan valmiussuunnitelma](#) – yleinen osa
- [Kulttuuriopetussuunnitelma Kulttuurilaukka 2023-2026](#)
- [Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma](#) (liitetään tulevaan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan)
- [Hyvinvointiopetuksen vuosikello](#)
- [Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä](#)
- Laukaan varhaiskasvatussyksiköiden pedagogiset toiminta- ja kehittämissuunnitelmat 2025-2026 (sis. tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat)
- Peruskoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat (peda.net/laukaa)
- [Laukaan lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma](#)
- [Laukaan kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024–2026](#) ja [kehittämissuunnitelma 2024–2026](#)
- [Laukaan kirjaston kehittämissuunnitelma 2022–2026](#)

Tulossa olevat ohjelmat/suunnitelmat:

- Laukaan liikkumisohjelma vuoteen 2030
- Laukaan kunnan asunto- ja maapoliittinen ohjelma
- Laukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Laukaan kunnan suunnitelma ikääntyvän väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi
- Laukaan kunnan ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelma ja ehkäisevän lähisuhdeväkivaltatyön suunnitelma
- Laukaan kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Sivistyslautakunta 18.11.2025

Kunnanhallitus 24.11.2025

Kunnanvaltuusto 8.12.2025